

Montpellier

Görmüşsünüzdür, Fransa'nın Montpellier Belediyesi toplu taşımanın ücretsiz olması uygulamasını başlattı. Demek istenirse olabiliyor. Peki Türkiye'de böyle bir uygulama söz konusu olabilir mi? Olabilirse bunun koşulları nedir ve neler gerekli? Biz kentliler neler yapabiliriz?

Akın Atauz

30/12/2023

Sanırım herkes okudu: **Montpellier Belediyesi** toplu taşımanın artık ücretsiz olması uygulamasını başlattı.

Haber birçok özelliği nedeniyle çok ilginç. Akıl çelen birçok soruyu da beraberinde getiriyor?

Demek toplu taşıma istenirse ücretsiz olabiliyor?

Ama bunu sadece bazı gelişmiş-zengin ülke metropolleri mi yapabilir?

Eğer öyleyse, küresel kuzeyde diğer metropoller neden aynı uygulamayı yapmıyor?

Türkiye'de böyle bir uygulama söz konusu olabilir mi?

Eğer olabilirse bunun koşulları nedir ve böyle bir uygulamanın gerçekleşmesi için neler gerekli?

Biz kentliler neler yapabiliriz?

Yerel seçimlere doğru Türkiye için sorular

Türkiye'de çok yakında yerel seçimler yapılacak ve kent yönetimleri belirlenecek. Bu belirlenmenin demokratik olup-olmadığı ya da ne kadar demokratik olduğu üzerinde tartışmaya devam edeceğiz ama bu hafta sadece seçimlere katılacak partilerin ya da

adayların ne önerdikleri, özellikle kentsel ulaşım bakımından ne önerdikleri (veya önermedikleri) üzerinde duralım biraz. Basit soru şu: Kentin yönetimini nasıl bir program uygulamak için kazanmak istiyorlar? Ne yapacaklar? Nasıl yapacaklar?

Şu anda yönetimde olan Montpellier Belediyesi 2020 yılında, toplu taşımanın ücretsiz olmasını isteyen bir program sunarak seçimlere girmiş ve kazanınca bu programı uygulamaya başlamış. Her hangi bir parti seçimden önce programını geliştirmiş olsa ve uygulamaya gerçekten kararlı olsa bile, uygulamalar için birçok katmanda ve bileşende hazırlanmak ve oldukça aksamaz bir geçiş ve uygulama sağlamak kolay olmasa gerek. Aradan geçen üç yıl bunu gösteriyor.

Ücretsiz toplu taşıma programının niteliklerinin/ sahip olması gereken özelliklerin neler olması gerektiği ile ilgili kuramsal hazırlıklar seçime girerken büyük ölçüde hazır olmalı. Ama program özel bir yerde/ **Fransa**'nın oldukça küçük bir metropolünde (Montpellier'in nüfusu 500 bin kişi civarında) nasıl uygulanacak? İzlememiz gerek.

Daha da önemlisi, bu adımın sağlayacağı yeni bilgileri de dikkate alarak Türkiye (çok büyük/ büyük ve küçük) metropolleri için, bu tür bir uygulamayı düşünebilir miyiz?

Belki diyorsunuz ki: "Düşünsek bile, ne işimize yarayacak? Böyle bir uygulamayı

programına alabilecek bir siyasi parti var mı Türkiye'de? Olsa bile, uygulayabilir mi?

Uygulasa bile, radikal (tam, bütün kesimler ve kentin bütün coğrafyası ve hinterlandı için geçerli) bir uygulama olabilir mi?

Ücretsiz toplu taşımada kim kazanır, kim kaybeder?

Olabileceğini varsaysak bunun kentler üzerindeki olası etkileri neler olur? Bu uygulamadan kimler (hangi sınıflar) kazançlı çıkar ve hangi sınıflar kaybeder? Bütün kentlilerin ya da nüfusun büyük bir bölümünün ikna olabileceği bir program geliştirilebilir mi? Eğer geliştirilebilirse, bu tür bir kentsel ulaşım planının hedefleri ve özellikleri neler olmalı?”

Kullanacağımız terimleri biraz daha uygun bir terminolojiye göre seçerek düşünmeye başlayalım:

Kentli bir seçmen olarak ne istiyoruz? Kentlerdeki ulaşım işlevinin, aynı sokak aydınlatması, ya da trafik sinyalizasyonu gibi, bir kamu hizmeti olarak tanımlanmasını ve bu hizmetin de ücretsiz/ kamu finansmanı ile sunulan bir hizmet olmasını istiyoruz.

Neden kentsel ulaşımın (herkes için) ücretsiz olmasını istiyoruz?

- Bu uygulamanın hem kentteki kirlilikleri (karbon emisyonlarını, gürültüyü, asfalt kaplı kentsel yüzeyi vb.) azaltmasını (belki bazılarını bütünüyle sonlandırmasını) ve böylece iklim değişikliği hedeflerin daha kolay gerçekleştirilebilir olmasını hem de,
- kentin en yoksul kesimlerinin, öğrencilerin bütçelerine olumlu bir katkı sağlamasını,
- özellikle yoksul ve orta gelir grubundakilerin kent içi seyahatlerini daha kolay ve özgürce yapabilmesiyle, kentsel kamusal yaşamın canlanmasına ve çeşitlenmesine katkı sağlamasını ve bütün bu tür gelişmelerden dolayı,
- kent yönetimlerinin özel araçlar için geliştirmek zorunda oldukları kentsel altyapı yatırımları için (yeni yollar ve yol genişletmeleri, kavşaklar, köprü, kavşaklar,

viyadükler/ tüneller vb.) kullanması gereken kaynakları tasarruf ederek, bunu kamusal ulaşım altyapısını ve işleyiş sistemlerini geliştirmek için kullanmasını,

- böylece hemşerilerin yerel vergilerinin daha eşitlikçi bir biçimde kullanılmasıyla, kentteki dayanışma ve eşitlenme/ kutuplaşmanın azalması doğrultusunda bir gelişmenin önünün açılmasını,
- özel taşıt araçları ve bu araçların (elektrikli olsalar bile) kent içinde lüks görünüm-yaşam tarzı ve ayrıcalıklı üstünlükler-hız-vb. bakımlarından yarattıkları gösterişçi tüketim eğilimlerinin törpülenerek, işleve ve gereksinime göre tüketim anlayışına yaygınlaşmasını,
- ücretsiz kamu taşımacılığı sistemlerinin ve altyapılarının gelişmesiyle azalacak özel araç altyapısı talebinin, yaya, bisiklet ve scooter gibi alternatif ulaşım biçimleriyle eklemlenebilmesinin kolaylaşmasını ve kentlerde bu tür ulaşımın gelişmesini,

istiyoruz. En azından, bunu partilere, kentin resmi yapılarına önerilebileceğimizi biliyoruz.

Bakış açısını değiştirmek

Bu tür programı ancak sosyal-demokrat, sosyalist ya da yeşil partiler önerebilir. Ama bu partiler Türkiye’de böyle bir hazırlık içinde mi, hatta böyle bir bakış açısına sahip mi? Diyebiliriz ki, ilgilenseler ve gerçekten Türkiye metropollerinde uygulanabilecek bir strateji, kamusal ulaşım programı, dolayısıyla kentler için alternatif ulaşım politikaları geliştirseler ne olacak? Uygulama şansları olabilecek mi? Elbette olmayacak.

Olmayacaksa, neden uğraşıyorlar?

İşte, tam da bu noktada, bakış açımızı değiştirmeye gerek var:

Bizler kentin hemşerisiyiz, sakiniyiz ve kent bizi ilgilendiriyor. Kentteki yakın ve uzak çevremiz ve bu mekanda, özellikle kentin kamusal mekanlarında olup-bitenler (hatta olmayanlar/ yapılmayanlar) da bizi ilgilendiriyor. Biz bu kentte yaşıyoruz ve bu kent bizim. Sorunlarla baş başayız. O zaman çözümlerle/ çözüm düşünceleriyle de ilgilenmeliyiz. Bu ciddi bir iş. Bunu ne siyasi partilere ne belediyelere ve ne de devlete bırakabiliriz. Kentler, metropoller bizim ve nasıl bir çevre de yaşamak istediğimize dair sözümüz/ düşüncelerimiz/ önerilerimiz var.

Ulaşım barınma ve konut, kirlenmeler ve ekolojik sorunlar, yoksulluklar ve eşitsizlikler, kent haklarını ezen despotizmlere karşı sözümüz/ düşüncelerimiz/ önerilerimiz var.

Eğer biz kentliler, kendi küçük gruplarımızda ya da sivil yerel örgütlerimizde, bu konuda teknik bilgi birikimi olan yarı-resmi sayılabilecek meslek odalarında, bu tür tartışmaları geliştiremez ve resmi kurumların, siyasi partilerin önüne koyamazsak, ulaşım, konutla-barınmayla, ekolojik sorunlarla vb. ilgili alternatif düşünceleri geliştiremezsek daha iyi bir kenti, daha gelişmiş bir yaşam tarzını kimden bekleyeceğiz?

Kentte, sıradan ama bu sorunlarla her gün yüz yüze gelen insanlar olarak, kendi aramızda, bazen de bu konularda daha bilgili ya da yardım alabileceğimiz teknisyenlerle birlikte yaşadığımız kentin sorunlarını konuşuyor bu alandaki tartışmayı genişletiyor ve güçlendiriyor olmamız gerekiyor. “Sonunda ne elde edebileceğiz? Kocaman bir sıfır” diyorsanız, evet somut bir kazanım, belki olmayacak. Hiçbir şey kazanamayacağız ve hiçbir şey değişmeyecek.

Yanlış.

Biz değişmiş olacağız. Bizim bilğimiz gelişmiş olacak. Bizim kentlilik bilincimiz bir aşama ilerletilmiş olacak. Daha iyi kentliler olacağız ve yaşadığımız kente daha çok sahip çıkabilmek için daha donanımlı, daha hazırlıklı olacağız.

Bunu küçümsememeliyiz.

Yapabileceğimiz şeye başlamak basit aslında: Ücretsiz kamu taşımacılığı üzerinde daha çok düşünmek, konuşmak ve tartışma alanını güçlendirmek...

Akin Atauz